

УДК 661.632.23

**СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ ОДЕРЖАННЯ ПРОСТОГО
СУПЕРФОСФАТУ**

К.В. КІРНОС, Г.І. ГРИНЬ
НТУ «ХП»

Простий суперфосфат є найбільш дешевим і розповсюдженим фосфорним добривом. Він (особливо нейтралізований) може бути ефективно використаний під будь-які рослини й на будь-яких ґрунтах. Однак він має істотний недолік – низький зміст основного компонента (19-21 % засвоюваного P_2O_5) і високу частку баласту – сульфату кальцію. Його роблять, як правило, в районах споживання добрив, оскільки економічніше доставляти концентровану фосфатну сировину до суперфосфатних заводів, чим перевозити на далекі відстані низько концентрований простий суперфосфат.

Значними достоїнствами володіє суперфосфат у гранульованому виді; перевагою гранул є той факт, що вони не злежуються при зберіганні, а також можливість локального внесення гранул у ґрунт і більше тривалі строки їхнього зберігання. Більша частина суперфосфату застосовується у вигляді змішаних добрив. Для приготування сумішей використовується амонізований суперфосфат.

Також суперфосфат у невеликих кількостях використовується в дріжджовій і цукровій промисловості, як вогнезахисне покриття деревини й ін.

Виробництво простого суперфосфату полягає в:

- 1) змішанні апатитового концентрату або фосфоритного борошна із сірчаною кислотою;
- 2) затвердінні (схоплюванні) реакційної маси, що називається також дозріванням суперфосфату;
- 3) до розкладання не прореагувавшего фосфату при вилежуванні й до обробці суперфосфату на складі (дозрівання).

Способи виробництва суперфосфату можна розділити на періодичні, напівбезперервні й безперервні.

У періодичних способах змішання фосфатного борошна із сірчаною кислотою й подальше розкладання фосфату (дозрівання в камерах) здійснюється в періодично діючих апаратах. Для розкладання фосфату й дозрівання суперфосфату використовуються камери-вагони Бескова та ін.

У напівбезперервних способах застосовують безперервне змішання фосфату із сірчаною кислотою при періодичному дозріванні суперфосфату у вагонах Бескова або в камерах типу Свенска.

У безперервних способах основні стадії виробництва здійснюються в апаратах безперервної дії. Ці способи найбільш досконалі, тому вони витісняють періодичні й напівбезперервні установки. Виробництво суперфосфату безперервним методом відрізняється не тільки безперервним дозуванням і змішанням реагентів, але також і визріванням суперфосфату в безперервно діючій камері.

Напівбезперервний спосіб відрізняється від періодичного лише способом змішення реагентів. Фосфат і сірчана кислота дозуються за допомогою живильників безперервної дії. Так само безперервно робиться змішення фосфату з сірчаною кислотою. Пульпа безперервно поступає в камеру, після заповнення якої живлення припиняється. Надалі процес протікає так само, як і в періодичному способі.

По способу Норденгрена, змішення реагентів здійснюють у дві ступені: спочатку фосфат розкладають надлишком сірчаної кислоти, на другій ступені додатково вводять фосфат, що розкладається фосфорною кислотою, що утворилася в змішувачі першої ступені. Дозрівання здійснюється в прямокутній камері, задня й бічні стінки якої нерухомі, а підлогою камери служить транспортер зі сталевих плит.

Крім поліпшення фізико-хімічних умов розкладання фосфату, безперервний метод є більш економічним: він вимагає меншої витрати робочої сили й менших капіталовкладень, полегшує можливість автоматизації готування сірчаної кислоти потрібної концентрації й дозування реагентів. Значно поліпшуються умови праці. Досягається інтенсивне перемішування компонентів. З огляду на перераховані переваги, ми будемо надалі розглядати виробництво суперфосфату безперервним способом. В таблиці 1 приведений типовий склад камерного суперфосфату в залежності від методу виробництва.

Таблиця 1 – Склад камерного суперфосфату

Метод виробництва	Склад, %				Норма H ₂ SO ₄ , ваг. ч. H ₂ SO ₄ на 100 ваг. ч. апатиту	Міра розкладу К, %	Вихід ч. на 1 ч. апатиту
	P ₂ O ₅ заг	P ₂ O ₅ засв	P ₂ O ₅ ввл	H ₂ O			
Із апатитового концентрату							
Періодичний	19,9	16,7	11,9	14,5	70,6	83,9	1,98
Напівнеперервний	20,3	17,15	12,2	13,2	71,8	84,5	1,94
Безперервний	20,7	17,8	12,2	12,7	69,8	86,0	1,90

Література

1. Технологія фосфорновмісних добрив, кислот і солей: підручник / І.А. Астрелін, Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О.Я. Лобойко та ін.; за ред. Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО. – Харків: Вид-во «Підручник НТУ «ХП», 2011. – 288 с.
2. Волошин М. Д. Технологія неорганічних речовин. Частина 3. Мінеральні добрива : навчальний посібник / М. Д. Волошин, Я. М. Черненко, А. В. Іванченко, М. А. Олійник. – Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2016. – 354 с.
3. Астрелін І. М. Технологія фосфоровмісних добрив, кислот і солей : підручник / І. М. Астрелін, Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Я. Лобойко, Г. І. Гринь та ін. – Харків : НТУ «ХП», 2011. – 288 с.